

6. Соціальний педагог загальноосвітнього навчального закладу. Статус та основні напрямки діяльності : метод. рекомендації. – Харків : ХОН-МІБО, 2006. – 76 с.

Пазиніч С. М., канд. філос. наук, проф.,
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова, Україна*

СУБ'ЄКТИВНІ ПОГЛЯДИ НА ДЕЯКІ ПРОБЛЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

Для внутрішнього життя сучасної людини є притаманними, в більшій чи меншій мірі, всі достоїнства та недоладності, які коли-небудь існували в історії людства. Однією з характерних рис великого загалу сьогоденного українського суспільства, є його соціально поведінкова розгубленість, тобто втрата ним багатьох аксіологічних орієнтирів у своїй життєдіяльності. Якщо бути ще більш точним, так це відсутність у значної частини людей, а в молоді особливо, відносно стабільних моральнісних цінностей здатних їм адаптуватися до сучасного досить суперечливо в своєму розвитку соціуму.

Накопичений протягом декількох поколінь життєвий досвід, у більшості випадків, не спрацьовує ефективно. І не діє він переважно з причини того, що два покоління людей не в змозі переорієнтуватися до нових «формул» соціального життя. Ще більша суперечність виникає у вирішенні адаптаційної проблеми в тім, що і самих «формул» стабільного життя не існує. Тож, в розумах і поведінці людей спостерігається якась моральна розгубленість і не впевненість у собі. А життя, як відомо, – це багато рольова гра, але будь-яка гра має бути успішною лише при наявності чітких вимог для всіх учасників дійства. Саме тут хотілося б звернутися до колосального досвіду, традицій православної Церкви.

На перший погляд дивно, що нині в Церкву приходять усе більше й більше молодих людей, особливо студентів. Найчастіше вони приходять в свята до неї, як до останнього пристанища, останньої надії, духовно спустошені, вичавлені соціальними умовами й способом життя. Приходять вони неосвіченими в духовності своїй, перепробувавши все, що тільки можливе на шкоду власній психосоматичній сутності свого Я. Безумовно, для таких неофітів простір православ'я вузький за масштабністю діяння й не зовсім затишний за часом перебування в ньому. Їм, безмежним у всьому, які сповідують насправді не свободу, а юнацький максималізм, звичайно ж тісно в цьому століттями випробуваному релігійному просторі-часі.

Спостерігаючи за ними, бачиш, як ці молоді люди, а хіба тільки молоді, кидаються із крайнощів в крайнощі. Дивишся на таку «віруючу» людину у світському житті й дивиєшся способу життя й вульгарним учинкам її в повсякденності. Така людина не те, що до християнської, вона до світської моралі не доросла за браком повноцінної освіти і виховання. Ця людина знаходиться на моральному середохресті.

Саме на цьому роздоріжжі виховну роль повинен зіграти педагог, науковець, вихователь. Допомогти не нав'язливо, емпатично спілкуючись зі студентом, віднайти надійну стежу до іманентного Я. Адже практика показує, якщо залишити без педагогічної уваги молоду людину на духовному, моральнісному узбіччі, то вона напевно стає світоглядно безпритульною.

Тут було б, доречним порушити питання, яке до волі часто задають студенти: «Яка перспектива розвитку релігійних вірувань, як однієї із цінностей, в інформаційному просторі суспільства»? На такий запит відразу ж відзначаю, що значимість цієї цінності у світі розвивається по висхідній. Що ж обумовлює такий бурхливий інтерес до віри? Припускаю, на перший погляд, парадоксальну думку про те, що причиною такої одвічної суперечливої проблеми є безкінечне пізнання буття в його різноманітних вимірах. І дійсно, яким би інтенсивним по характеру й масштабу розвитку не було наукове знання воно ніколи не перекриє весь спектр людських інтересів, проблем і почуттів.

Звідси, ніяка «заборона» не звільняє мене й будь-яку людину від вірувань про надприродну силу, про Деміурга, про вселенське добро й зло тощо подібно тому, як не можливо заборонити моє гіпотетичне уявлення про яке-небудь унікальне на сьогодні незбагненне явище в світі.

Філософська суть проблеми, на моє глибоко аргументоване переконання, зосереджена в іншому, чи будуть всебічно розвинені люди інформаційної ери мати попит у вірі. І тут відповідь однозначна. Так. Більше того, число таких людей буде, неухильно зрости. Моя переконаність ґрунтується на тенденції, що явно проявляється останнім часом серед представників природничих і особливо, як у нас прийнято говорити, точних наук. Отож, міф про всесилля і все загальність раціоналізму, про який у свій час говорив Кант, залишається міфом і в двадцять першому столітті. Справа полягає з точністю, навпаки, у міру інтенсивного зростання природничих наук учений світ усе більше стикається з вірою. Як тут, до речі не згадати мудрого Платона, який наголошував: «Не освічена або погано освічена людина страшніша будь-якого звіра; істинно освічена людина наближається до Бога».

Моя впевненість полягає в тому, що віра, з якої ми сьогодні зв'язуємо, насамперед, культурно ритуальні відносини буде трансформуватися в елітарну віру. А ще простіше мою думку можна виразити такою сентенцією. Віра майбутнього, буде більше сублімована. Це означає, що вона поступово позбавлятиметься від різних марновірностей і емоційно образних уявлень, які панували протягом століть над людьми не спокушеними в галузі природничо-наукового відображення дійсності. Саме завдячуючи такій емансипації віра буде здобувати більше змістовний і сутнісний характер паритетних відносин з наукою, як наслідок, буде притягати до себе мільйонні маси людей. І якщо в такій ситуації церква не відреагує на зростаючий рівень освіченості нової хвилі своїх парафіян, то той інтерес, що нині інтенсивно й масштабно виявився у людей і особливо у молоді до церкви, може з такою же інтенсивністю відхлинути в епоху малоосвіченої історії.

Спілкуючись зі студентами постійно наголошую їм, що саме істинно освічена особистість з незборимою силою прагне, і досягає певного рівня

свободи. Однак свобода й освіченість це не тільки особиста справа студента, це не просто якийсь особистісний каприз. Воля й освіченість – атрибут людського буття взагалі. А якщо це так, то освічена й вільна людина завжди знаходить потужну владу над собою й своїм життям. В свою чергу, суспільство, що складається з таких особистостей, розбудовує свій соціальний простір неодмінно демократичним за змістом і благословенним за формою шляхом. Виникає дієва взаємна детермінація: суспільство-особистість, особистість – суспільство. Таким чином, воля, освіченість і влада базована на цих важливих складниках і є вища моральність, що природно поєднується зі самосвідомістю людини, суспільства й людства в цілому в естві прекрасного. І навпаки, молода людина яка живе наперекір духовному, моральнісному стану особистості чи то завдячуючи неуцтву, чи то чванливості своїй, завжди конфліктує з колегами й навіть зі своїм психосоматичним станом.

Тож, моральність жадає від сучасного студента освіченості, усвідомленої свободи, мужності бути самим собою, рефлексивної гармонії з собою й навколишнім світом. Саме моральнісний підхід до життя дозволяє молодій людині насолодитися щастям свободи, усвідомити свою честь і достоїнство в спілкуванні на різних рівнях соціуму. Звідси, якщо системно не займатися долею молодих людей, якщо їх залишити наодинці зі своїм само існуванням, немовбито дикій траві, то наше духовне суспільне поле заросте лабузинням, соціальними будяками неуцтва й дрімучим безкультур'я.

Сьогодні студент, як правило, живиться «кліповою» інформацією в Інтернеті, на TV та інших ЗМІ. А інформаційні джерела як брати близнюки складаються на 80–90% з катастроф, грабежу, потопів, тероризму, «квітчаних революцій», замахів, катастроф тощо. Інколи складається таке враження, що люди живуть у суцільному глобальному катаклізмі і от-от зацарює кінець світу. Студенту «продавлюють» готові сумнівної якості рецепти життя. Він навіть не встигає їх осмислити, «глитає» цілком. У результаті світоглядна астения приводить до того, що індивідууми перетворюються в абстрактну подобу, безлику людську масу з якої можна ліпити що завгодно й скільки завгодно.

В такому разі Педагог на рівні категоричного імперативу, спілкуючись зі студентами, мусить розкривати їм те в подіях, що для багатьох покрите каузальною і детерміністською таємницею. Саме універсалізм, глибина знань і коректність мислення і є атрибутом сучасного Педагога вищого навчального закладу. Оскільки часи, коли на цілі десятиліття педагогові вистачало обсягу знань, отриманих в університеті, «канули в Лету». Сьогодення жадає від педагога, незалежно, яку навчальну дисципліну він віщає, не стільки сумарного знання, скільки його методологічної грамотності у відображенні дійсності. Майстерне, навіть віртуозне володіння понятійним, категоріальним апаратом науки дозволяє педагогові-дослідникові масштабно й глибоко репрезентувати явища й демонструвати їх студентам на прикладах, сповіщаючи думку про те, що лише духовно-моральна людина спроможна ефективно керувати собою і соціальними системами в інтересах *кожного* члена суспільства.

Вічне питання – що робити? Парадоксально, але нам доценту всім доцільно повернутися до основних принципів епохи Просвіти. А саме до

пропаганди культу знань, освіченості, культури, справжнього мистецтва й патріотизму тому, що культура, як відомо, зумовлюється, перш за все, рівнем освіченості народу. Звідси, конче назріла необхідність значно підвищити освітній і культурний рівень загалу, насамперед, молоді. Природно, в центрі всього цього процесу, як і в давні часи (до речі, у древній Греції, у місті-полісі педагога обирали загальними зборами) повинен бути культ вчителя. Саме педагог майстерно володіючи еротетичною культурою може емпатично слухати студента. А це означає, що у таких конкретних взаєминах «викладач ↔ студент» ми маємо справу не з абстрактним об'єктом, а з реальною цілісною людиною, що має унікальний Я-простір. Педагог у таких ситуаціях може проникати в глибинні терени студентської душі й інтелекту. Це сприяє тому, що весь потенціал Я-простору студента, а не часткові його структурні елементи включаються в процес навчання й виховання. Безперечно, що для цього необхідно значно збільшити кількість годин на гуманітарні дисципліни у ВНЗ. До прикладу можна залучити практику всесвітньо відомого Массачусетського технологічного інституту, де гуманітарні цикли в навчальних програмах займають 50% у відношенні до всіх останніх навчальних дисциплін.

Варто нагадати, що Педагог – це своєрідний світський проповідник. А якщо це так, то він постійно перебуває в центрі уваги студентів не тільки в аудиторії, але й за її межами. Це гордість, але одночасно й колосальна моральна відповідальність. Отже, життя педагога, його цілісність як особистості повинна категорично відрізнятися непорочністю, розсудливістю, стриманістю, самоконтролем, організованістю, своєрідним батьківським і материнським наставництвом. Педагог, як я розуміємо, повинен жити для студентів, заради позитивного впливу на їхні цнотливі душі й долі. Подібно лікареві, що постійно турбується про стан здоров'я своїх пацієнтів, так і педагог не ділить години на винятково робочі й вільні. *Таке величне відношення до педагога-просвітника за всіх часів було виправдано патріотичною дієвістю своєю.*

Таким чином, ми назвали лише декілька складників цілісної, всебічно розвиненої особистості педагога і студента. У реальності їх незмірно більше – як і яскравих неповторних індивідуальностей. Однак і ці акценти говорять про те, що інноваційні технології не можуть існувати без обдарованих, сумлінних, мудрих, шляхетних, прозорливих, безкорисливих Педагогів. Для останніх вищий навчальний заклад – це повноцінне, багатогранне життя на благо майбутніх поколінь.

І на останок, як умовивід з розглянутих декількох підстав.

Народ освічений ніколи не дозволить, щоб з ним поводитися виключно як підлеглим. А якщо це так, то він мусить обирати у владу лише таких представників, якими можна пишатися і цінувати як самих себе. Шкода, але нині зворотного зв'язку відносно влади у громадян майже немає, як наслідок, маємо відчужену владу. Звідси і ефективного соціального-економічного управління практично відсутнє. А головне, помітно втрачається соціальний оптимізм у людей. В такому разі патріотом нині може вважатися лише той, хто невпинно укріплює словом і справою повноцінну духовність, моральність, культуру, науку і ВІРУ в завтрашній день. А це і є всебічно розвинута постать

ПЕДАГОГА разом з його вірними послідовниками – нинішніми студентами, майбутніми лідерами українського суспільства.

Садовников О. К., канд. филос. наук, доц.,
Шабельник Д. В., студентка, ф-т менеджмента,
*Харьковский национальный университет городского
хозяйства имени А. Н. Бекетова, Украина*

ПРИЧИНЫ КОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЙ НА ПРИМЕРЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ ГРУППЫ

Роль конфликта в процессе развития неоднократно рассматривалась в философии, благодаря Г. В. Гегелю конфликт приобрел прогрессивный характер, в ходе которого обостряются противоречия и при ликвидации одной из сторон конфликта предоставляется возможность для дальнейшего развития. Но в социальной сфере конфликтная ситуация и ее развитие может давать болезненные результаты для участников конфликта. Люди, в большей степени, стремятся избегать конфликтов или решать их в максимально мягкой форме. Кроме того, конфликт в социальной сфере выполняет и определенную воспитательную роль, в ходе конфликта вырабатываются модели поведения, складываются или разрушаются группы, налаживаются или разваливаются социальные связи, закладываются основы взаимодействия людей.

Настоящая работа имеет цель на примере наиболее распространенных конфликтных ситуаций, случающихся в студенческих группах, определить роль конфликта в развитии личности и влияние конфликта на социальное развитие в будущем.

Во-первых, конфликты в студенческой среде часто возникают из-за различных поведенческих особенностей молодых людей, что связывается с тем, что студенты, входящие в группу, происходят из разных социальных слоев и при распределении социальных ролей в группе используют привычные для себя, но не всегда признаваемые другими методы усиления собственного авторитета.

Во-вторых, действует психологический фактор, связанный с самооценкой личности и ее соответствии с коллективной оценкой. При неправильном представлении о возможностях и месте в группе, у студентов формируется как завышенная, так и заниженная самооценка. Что ведет к иерархическим противостояниям и постоянной борьбе характеров.

В-третьих, внешняя оценка, чаще всего со стороны преподавателей, не всегда может соответствовать принципу справедливости и видению ситуации со стороны самих студентов. Зачастую, преподаватель не всегда может правильно оценить количество и качество вложенного в процесс обучения труда со стороны студента, не всегда может верно оценить креативность и творчество. Тоже происходит и со стороны студентов, которые могут свою работу ценить выше, отмеченных результатов. Противоречия между студентом